

Трофимович В. В.,
*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри історії імені проф. М. П. Ковальського
Національний університет «Острозька академія»
м. Острог*

Трофимович Л. В.,
*кандидат історичних наук, доцент,
професор кафедри гуманітарних наук
Національна академія сухопутних військ імені гетьмана
Петра Сагайдачного
м. Львів*

ГЕРОЇЧНА ОБОРОНА КИЄВА У ПЕРШУ ДОБУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ ЗС РФ

Повномасштабна російсько-українська війна почалася близько 3.40 – 4.00 24 лютого 2022 р. Збройні сили Російської Федерації атакували кордони в областях, що межують з Росією, Білоруссю, окупованими районами Донеччини та Луганщини й Автономною Республікою Крим. Близько 5-ї години ранку з'явилося відеозвернення президента РФ В. Путіна, в якому той облудливо обгрунтував причину повномасштабного вторгнення, назвавши його «спеціальною військовою операцією».

Надзвичайно важливим стратегічним завданням «СВО» було захоплення столиці України. «Вони думали, що за три доби це питання буде вирішене, і далі буде здійснюватися просто заведення військ, які завезуть техніку, – згадував тогочасний командувач Сухопутними військами ЗСУ генерал-полковник Олександр Сирський, який безпосередньо керував усіма виділеними силами і засобами ЗСУ, інших складових сил безпеки та оборони. – Колони йшли 50–70–100 одиниць. Вони заводились і керувалися обмеженою кількістю екіпажів і розрахунків, йшли без прикриття з повітря» [6].

З одного боку, як розповідав О. Сирський, ще за тиждень до вторгнення було ухвалене рішення про сформування штабу з оборони столиці. «Ми почали готуватися, час був обмежений. На той час ніхто

не хотів у це вірити. Або хотів вірити, що все ж таки вторгнення не буде. Але ж механізм був запущений, і ми приступили до підготовки: визначили елементи замислу, провели підготовчі заходи, визначилися з військами, провели рекогносцирування... І за день до вторгнення я зібрав усіх керівників сектору безпеки, хто мав сили і засоби, і за планом були включені в оборону Києва» [6].

З іншого боку, з огляду на дефіцит військових сил, перед яким опинився Київ, він виглядав не прикритим. «Це була масштабна задача, – згадував генерал-полковник. – По-перше, місто було взагалі неготове. По-друге, сил і засобів для оборони такого міста... не було» [6].

Основою угруповання по обороні міста була визначена 72 бригада, проте вона покривала лише четверту частину мінімальних потреб на оборону. Тому О. Сирський прийняв рішення про сформування стрілецьких батальйонів на базі вищих навчальних закладів, створення зведених артилерійських підрозділів на базі навчальних центрів. Зокрема, були залучені зведені підрозділи Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, два сформовані батальйони Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова тощо [6].

Пробитись до столиці України, захопити її головні об'єкти, здійснити ізоляцію військово-політичного керівництва держави, а за сприятливого розвитку ситуації змусити його підписати капітуляцію та припинити організований спротив з боку українських військ – усе це Кремль планував вирішити за три доби [1, с. 66].

«Ми спершу не мали точних планів РФ, – розповів пізніше один з військовиків із оточення Президента України. – Але коли захопили під Києвом штабні документи у загиблих російських офіцерів, то все зрозуміли. Там було розписано, коли і де яке угруповання має бути, і через 72 години елітні десантники мали уже зачистити урядовий квартал у Києві. Ті саме 72 години, про які нам всі партнери говорили» [2, с. 71; 5].

Для блокування і захоплення української столиці агресор сформував два військових угруповання на російських та білоруських теренах, які діяли на кількох напрямках у межах Подільського (правий берег Дніпра) та Сіверського (Лівобережжя) оперативних районів [1, с. 67].

Стратегічне значення мав міжнародний вантажний аеропорт у Гостомелі, розташований за 10 км від столиці. Близько 13.00 його

атакували 20 (інші дані називають 33) бойові вертольоти Ка-52 і транспортно-бойові вертольоти Мі-8, з яких висадився російський десант. Унаслідок завданого удару українським оборонцям вдалося знищити три вертольоти та десант, а також вивести з ладу злітно-посадкову смугу. О 21.00 контроль над захопленим аеропортом українські війська відновили [1, с. 49; 7, с. 286; 8, с. 142–144].

Аби захопити територію у Поліському ОР, агресор скористався несподіваним для українського військового керівництва напрямком з боку Республіки Білорусь – територією Чорнобильського радіаційно-екологічного заповідника. Не зустрівши серйозного опору на шляху до Чорнобиля та Прип'яті, він заволів ЧАЕС, узяв в заручники її персонал і використовував територію останньої для розташування власних пунктів управління й складів. Зіткнувшись зі спротивом на підході до районних центрів, ЗС РФ їх блокували, обходили і продовжували рухатися далі [4, с. 121].

Героїчну сторінку в історію оборони столиці вписав авіаційний підрозділ «Привид Києва». Так, один із його пілотів на МіГ-29 протягом дня 24 лютого здійснив кілька повітряних боїв, наслідком яких стало збиття шести ворожих літаків, у тому числі новітнього винищувача СУ-35 [1, с. 108].

Архіважливе значення по зриву планів захоплення Києва загарбниками надавалось уповільненню їхнього просування з північно-східного та східного напрямків, де до кінця 24-го лютого вони змогли заглибитися на 30–50 км, проте не зуміли захопити й утримати жодне велике місто [2, с. 75].

Як бачимо, колосальний героїчний спротив агресору 24 лютого показав, що останній не зможе втілити в життя свій стратегічний задум блискавичної і переможної війни. Тогочасний Головнокомандувач ЗСУ Валерій Залужний у своєму зверненні до Сил оборони ввечері того дня наголосив: «Бліцкригу у росіян не вийшло. Вмиються власною кров'ю» [Цит. за: 2, с. 79].

На закінчення процитуємо фрагмент звернення Президента України, Верховного Головнокомандувача ЗСУ Володимира Зеленського до українців наприкінці першого дня великої війни. «Сьогодні Росія, – зазначив він, – атакувала всю територію нашої держави. І сьогодні наші захисники зробили дуже багато. Захистили майже всю територію України, яка зазнала безпосередніх ударів. Відбивають ту, яку ворогу вдалося зайняти... Але зараз доля країни повністю залежить від нашої армії, наших героїв, наших сил безпеки,

усіх наших захисників. І нашого народу, від нашої мудрості, і від великої підтримки всіх друзів нашої країни» [3, с. 19, 22].

Попереду у ЗСУ, українського народу були драматичні і героїчні роки запеклого спротиву російському агресору.

Література:

1. Воєнно-історичний опис російсько-української війни (лютий-березень 2022 р.). Київ: Міністерство оборони України. Генеральний штаб Збройних Сил України. 2022. 114 с.
2. Головка В. Вторгнення. 2022. Широкомасштабна агресія Росії проти України. Київ: Інститут історії України НАН України. 2023. 602 с.
3. Красовицький О. Місяць війни. Хроніка подій. Промови та звернення Президента України Володимира Зеленського. Харків: Фоліо. 2022. 383 с.
4. Рік незламності: крах операції «Z»: монографія. Колектив авторів; за заг. ред. М.В. Ковалю. Київ: НУОУ. 2023. 320 с.
5. Романюк Р. Від «капітуляції» Зеленського до капітуляції Пугіна. Як ідуть переговори з Росією. *Українська правда*. 2022. 5 травня. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/05/5/7344096>
6. Романюк Р., Попадюк Ф. 24.02: Реконструкція. Епізод 4. Російське вторгнення: фронти, люди й міста *Українська правда*. 2023. 16 жовтня. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2023/10/16/7424263/>
7. Харук А. Дії російської авіації з території Білорусі під час повномасштабної агресії проти України (лютий-квітень 2022). *Військово-науковий вісник*. Випуск 38. Львів: НАСВ. 2022. С. 281–295.
8. Харук А. Оборона Гостомельського та Васильківського аеродромів: спроба реконструкції подій. *Український історичний журнал*. 2022. № 4. С. 139–147.